

ชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ :
กรณีศึกษาอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์
Toponyms in Buri Ram Province: A Case Study of Phutthaisong,
Na Pho and Ban Mai Chaiyaphot District

นลินี อัมพินธ์¹ / สมเกียรติ รัชมณี²
Nalinee Amphin / Somkiat Rakmanee

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ชื่อหมู่บ้านในอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ที่ปรากฏในทำเนียบท้องที่ของอำเภอ พุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ รวมจำนวน 188 ชื่อ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) การศึกษาที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน พบที่มาของชื่อหมู่บ้านรวมทั้งหมด 12 ประเภท มากที่สุดคือลักษณะภูมิประเทศ รองลงมาคือพรรณไม้ ตำนานหรือเรื่องเล่า ทิศ ที่ตั้ง สถานที่ ถิ่นฐานเดิม ความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง สัตว์ ขนาด วัตถุ คติความเชื่อ บุคคล และอาชีพ ตามลำดับ

2) การศึกษาวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน พบกลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน 2 แบบ มากที่สุดคือการใช้คำภาษาไทย ได้แก่ การประสมคำ และการใช้คำมูล รองลงมาคือการใช้คำยืม ได้แก่ คำยืมภาษาเขมร และคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต ตามลำดับ

3) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน พบการเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน 3 ลักษณะ มากที่สุดคือการเปลี่ยนไปเป็นชื่อใหม่ รองลงมาคือ การเปลี่ยนแปลงศัพท์ และการเปลี่ยนแปลงเสียง ตามลำดับ

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4) การศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ท้องถิ่น 11 ประเภท มากที่สุดคือลักษณะภูมิประเทศ รองลงมาคือความหลากหลายของพืชพรรณ การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ การบอกทิศทาง ที่ตั้ง หรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน ความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง ร่องรอยอารยธรรมโบราณ ความหลากหลายของสัตว์ ความสำคัญของพื้นที่ป่า ความเชื่อความเป็นสิริมงคล ความสำคัญของคุณค่า และอาชีพ ตามลำดับ

Abstract

This research aimed to study the origin and meaning of villages' name, method of village naming, change of village naming, and local identity reflected through villages' names in Phutthaisong District, Na Pho District, and Ban Mai Chaiyaphot District of Buri Ram Province.

Population used in this research was the names of the villages in Phutthaisong District, Na Pho District, and Ban Mai Chaiyaphot District of Buri Ram Province. The Researcher studied the information of all 188 villages' names as appeared in the local directory of Phutthaisong District, Na Pho District, and Ban Mai Chaiyaphot District.

The results of the research were as follows: 1) in term of the origin and meaning of villages' name, it was found that the names of the villages in Phutthaisong District, Na Pho District, and Ban Mai Chaiyaphot

District of Buri Ram Province were originated from 12 categories of meaning. The most adopted names were from geographical feature and the next was variety of plant, legend or story, direction, location, place, original native place, misunderstanding of the government of new generation, animal, size, object, belief, person and occupation, respectively. 2) In term of method of village naming in Phutthaisong District, Na Pho District, and Ban Mai Chaiyaphot District of Buri Ram Province, the result showed that there were 2 most used methods of village naming, namely, using of Thai words such as compounding words and basic words; and using borrowed words such as Khmer loan words and Pali and Sanskrit loan words respectively. 3) In term of of change of village naming in Phutthaisong District, Na Pho District, and Ban Mai Chaiyaphot District of Buri Ram Province, the result showed that there were 3 methods of village naming change which were mostly adopted. The most adopted method was change to a new name, and the next was vocabulary change, and phonetic change, respectively. 4) In term of local identity reflected through villages' names in Phutthaisong District, Na Pho District, and Ban Mai Chaiyaphot District of Buri Ram Province, it was found that there were 11 types of relationship to local identity in this respective order: geographical feature;

variety of plant, habitation near water resource, direction, location or outstanding character of the villages, misunderstanding of the government of new generation, trace of ancient civilization, variety of animal, importance of forest area, belief in fortune, importance of person, and occupation.

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ทั้งในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษรและด้วยการบอกเล่าสืบต่อกันมา ภาษาจึงเป็นเครื่องช่วยสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในแต่ละท้องถิ่นที่ได้สืบต่อกันมา จากบรรพบุรุษและจะยังคงสืบต่อกันรุ่นหลังต่อไปอย่างไม่รู้สิ้นสุด

ชื่อ เป็นส่วนหนึ่งของภาษาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์อย่างแน่นแฟ้น เพราะมนุษย์ได้เรียนรู้การใช้ภาษาด้วยการตั้งชื่อให้แก่ตนเองรวมทั้งสิ่งต่างๆ รอบตัว อาทิ ชื่อสัตว์ ชื่อสิ่งของ ชื่อสถานที่ และอื่นๆ เพื่อใช้สำหรับเรียกโดยเฉพาะเจาะจง สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุขุมาวดี ขำศิริ (2527 : คำนำ) กล่าวถึงลักษณะของชื่อและการตั้งชื่อสรุปได้ว่า ชื่อมักเป็นสิ่งที่แรกๆ ที่ทำให้เกิด ความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มนุษย์เข้าไปมีความเกี่ยวข้องกับตัว ทั้งนี้เพราะชื่อมักจะมีลักษณะที่เป็นตัวแทนของสิ่งนั้น หรือบอกอะไรบางอย่างเกี่ยวกับสิ่งนั้น นอกจากนี้แล้ว ชื่อที่ตั้งขึ้นแต่ละยุคสมัย มักจะมีความแตกต่างกัน ทั้งกลวิธีการตั้งชื่อ ความหมายหรือที่มาที่ไปของชื่อ ส่วนใหญ่แล้วจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่ปรากฏในแต่ละยุคแต่ละสมัยในสมัยใดสมัยหนึ่ง

การตั้งชื่อจึงเป็นสิ่งที่บุคคลในแต่ละกลุ่มในแต่ละยุคสมัยกำหนดรับรู้ เข้าใจร่วมกัน ทั้งประวัติความเป็นมา ความหมาย วิธีการตั้งชื่อ แต่เมื่อเวลาผ่านไป การรับรู้ความเป็นมา การสื่อความหมายอาจเปลี่ยนไป หรือชื่อบางชื่ออาจสูญหายไป ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย (2546 : 20) กล่าวถึงความสำคัญของชื่อว่า “ชื่อเป็นสมมติบัญญัติ ที่บุคคลในแต่ละกลุ่มแต่ละเหล่ากำหนดรับรู้และเข้าใจร่วมกัน ในช่วงหนึ่งสมัยหนึ่ง...เมื่อกาลเวลาล่วงผ่านไป การรับรู้ความเป็นมา การสื่อความหมาย หรือแม้แต่การเรียกชื่ออาจสูญสิ้นไป จนกระทั่งอาจไม่มีใครรู้ถึงที่มาและที่ไปของชื่อบางชื่อเลยก็มี อย่างชื่อหมู่บ้าน”

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 1263-1264) ได้ให้ความหมายของ หมู่บ้าน ไว้ว่า หมายถึง “ท้องที่ที่รวมบ้านหลายบ้านให้อยู่ในความปกครองอันเดียวกัน และมีประกาศจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าปกครอง” จึงถือได้ว่า หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดของท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันและจากความสัมพันธ์ใกล้ชิดนี้เอง จึงทำให้เกิดเรื่องราวของการอยู่ร่วมกัน กลายเป็นประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นของตน

นอกจากนี้ชื่อของหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านยังมีความหมายแตกต่างกัน ความหมายของชื่อหมู่บ้านนี้เองเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตั้งชื่อหรือเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านด้วย เช่น ชื่อหมู่บ้าน “สว่าง” เดิมชื่อว่า “หนองกัญชา” หมายถึง หนองน้ำที่มีต้นกัญชาขึ้นอยู่ แต่เนื่องจากเป็นความหมายที่ไม่ดีเพราะหมายถึงพืชเสพติด จึงเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “สว่าง”

จากลักษณะดังกล่าวเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ชื่อหมู่บ้านเป็นเสมือนสิ่งบอกเล่าเรื่องราว ความเป็น

มาของท้องถิ่นหนึ่งๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านต่างๆ นั้น ย่อมมีความสำคัญในอันที่จะที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน แสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาไทยที่มุ่งสื่อความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมท้องถิ่น ชื่อหมู่บ้านจึงเป็นเสมือนเครื่องมือเก็บรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนสะท้อนภาพท้องถิ่น วัฒนธรรมของกลุ่มชน เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนท้องถิ่น อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ มีความสนใจชื่อหมู่บ้านต่างๆ ในท้องถิ่นที่ถือกำเนิด จึงเห็นว่าสมควรที่จะศึกษา การตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอพุทไธสง รวมทั้งอำเภอนาโพธิ์ และอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ ซึ่งเป็นอำเภอที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลัง โดยแยกออกมาจากอำเภอพุทไธสงเดิม ทั้งนี้เพื่อรวบรวมและบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ก่อนที่ร่องรอยของการตั้งชื่อจะลบเลือนหรือสูญหายมากไปกว่าที่เป็นอยู่

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลง การตั้งชื่อหมู่บ้าน และอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านในอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และ บ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะชื่อหมู่บ้านในอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ปรากฏในทำเนียบท้องที่ของอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงที่มาและความหมายของชื่อ

หมู่บ้าน กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลง การตั้งชื่อหมู่บ้าน และอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านในอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และ บ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะชื่อหมู่บ้านในอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และ บ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ปรากฏในทำเนียบท้องที่ของอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และ บ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวนทั้งหมด 217 หมู่บ้าน กรณีที่หมู่บ้านใดมีการแยกเขต การปกครองออกเป็นหลายหมู่บ้านด้วยลำดับเลขหมู่ แต่ยังคงใช้ชื่อหมู่บ้านเดียวกันถือว่าเป็น 1 ชื่อ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์เพียงครั้งเดียว และกรณีหมู่บ้านที่อยู่คนละเขตท้องที่ทั้งในระดับตำบลและอำเภอ และหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมาไม่สัมพันธ์กัน แต่มีการตั้งชื่อหมู่บ้านตรงกันหรือซ้ำกัน โดยบังเอิญ แม้จะมีความหมายของชื่อเหมือนกัน ก็นับเป็นคนละชื่อ รวมจำนวนชื่อหมู่บ้านที่นำมาศึกษาครั้งนี้ จำนวน 188 ชื่อ โดยเป็นชื่อหมู่บ้านในอำเภอพุทไธสง จำนวน 79 ชื่อ อำเภอนาโพธิ์ จำนวน 56 ชื่อ และอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จำนวน 53 ชื่อ

2) ผู้บอกข้อมูล ได้แก่ ประชาชนในท้องที่ของอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และ บ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่าง หมู่บ้านละ 2 คน รวม 376 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากคนในหมู่บ้านผู้ประกอบการอาชีพครูหรือเคยประกอบอาชีพครู ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือ

ผู้เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านในหมู่บ้าน ทั้งหมด เป็นผู้มียายุ 50 ปี ขึ้นไป เป็นผู้ถือกำเนิดในท้องถิ่น และไม่เคยจากท้องถิ่นไปตั้งถิ่นฐานในภูมิภาคอื่น ติดต่อกันเกิน 10 ปี เว้นแต่การจากไปเพื่อการศึกษา ซึ่งยังคงติดต่อกับถิ่นกำเนิดอยู่อย่างสม่ำเสมอ

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

5.2.1 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพ

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1) เกณฑ์การวิเคราะห์ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน เป็นเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ โดยดัดแปลงมาจากเกณฑ์ของ วรรณานาวิกรม และคณะ (2547 : 6) กำหนดการวิเคราะห์ตามหมวดความหมายของคำ แบ่งเป็น 12 ประเภท ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ, พรรณไม้, สัตว์, วัตถุ, ตำนาน/เรื่องเล่า, บุคคล, ทิศที่ตั้งสถานที่, คติความเชื่อ, อาชีพ, ถิ่นฐานเดิม, ขนาด และ ความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง

2) เกณฑ์การวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน พิจารณาจากคำที่เป็นชื่อหมู่บ้านตามลักษณะการสร้างคำ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ที่ประมวลสรุปจากแนวคิดของ ฝอยบ โปะชะกฤษณะ (2538 : 35 -43) เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์ (2541 : 151 - 172) และนาริรัตน์ เลิศชัยวรกุล (2548 : 6 - 9) สรุปเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้ดังนี้

(1) คำภาษาไทย เป็นการใช้อำนาจ คือ ไม่ได้สร้างคำขึ้นมาใหม่ แต่ได้เลือกใช้คำที่มีมาแต่เดิม อาจเป็นคำหลายพยางค์หรือเป็นคำโดด ทั้งนี้รวมคำภาษาถิ่นด้วย และการประสมคำ คือ การนำคำมูลที่มีอยู่เดิมมาประสมกัน ด้วยวิธีการเติมคำหรือวลีลงข้างหลังคำหลัก เช่น น้ำ เป็น น้ำปลา น้ำ

ดื่ม น้ำใช้ เพื่อกำหนดใช้เป็นชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีเฉพาะคำนาม มีรูปแบบการสร้างคำ ได้แก่ นาม + นาม, นาม + กริยา, นาม + วิเศษณ์, กริยา + นาม, กริยา + วิเศษณ์, วิเศษณ์ + นาม, วิเศษณ์ + กริยา, นาม + นาม + นาม, นาม + นาม + กริยา, นาม + นาม + วิเศษณ์, นาม + นาม + คำจำนวนนับ, นาม + คำจำนวนนับ + ลักษณะนาม, นาม + นาม + คำจำนวนนับ, นาม + นาม + คำจำนวนนับ + วิเศษณ์, กริยา + นาม + วิเศษณ์ และวิเศษณ์ + นาม + นาม

(2) คำยืมภาษาต่างประเทศ ได้แก่ คำยืมภาษาเขมร คือ การนำคำภาษาเขมรมาใช้ในภาษาไทย โดยอาจคงความหมายตามเดิม หรือเปลี่ยนไปตามบริบทของการใช้ภาษาไทย และคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต คือ การนำคำภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย โดยอาจคงความหมายตามเดิม หรือเปลี่ยนไปตามบริบทของการใช้ภาษาไทย

(3) เกณฑ์การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ที่ดัดแปลงมาจากเกณฑ์ของกำชัย ทองหล่อ (2552 : 122 - 130) เอกฉันท จารุเมธีชน (2539 : 18 - 21) และประยูร ทรงศิลป์ (2526 : 57 - 58) ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้านในงานวิจัยนี้ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงเสียง การเปลี่ยนแปลงศัพท์ และการเปลี่ยนแปลงความหมาย

(4) เกณฑ์การวิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่น ได้ดัดแปลงมาจากเกณฑ์ของ นื่องนุช มณีอินทร์ (2543 : 43 - 58) โดยพิจารณาจากความหมายของส่วนประกอบหลักที่ปรากฏในโครงสร้างชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีความสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐาน แบ่งเป็น 11 ประเภท ได้แก่ การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ, ความสำคัญของพื้นที่ป่า, ลักษณะภูมิประเทศ, ความหลากหลายของพืชพรรณ, ความหลากหลายของสัตว์, การบ่งบอก

ทิศทาง ตำแหน่ง หรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน, อาชีพ, ความสำคัญของบุคคล, ความเชื่อความเป็นสิริมงคล, ร่องรอยอารยธรรมโบราณ และ ความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง

5.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) สํารวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชื่อหมู่บ้าน การสร้างคำ และการเปลี่ยนแปลงของภาษา

2) เก็บรวบรวมรายชื่อหมู่บ้านตามขอบเขตของการวิจัย

3) สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

4) ทำการคัดเลือกผู้บอกข้อมูล เลือกหมู่บ้านละ 2 คน รวมทั้งหมด 376 คน

5) สัมภาษณ์และบันทึกประวัติความเป็นมาและที่มาของชื่อหมู่บ้านด้วยแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง โดยการจดบันทึกและใช้เครื่องบันทึกเสียงประกอบ

6) ถอดข้อความที่ผู้บอกข้อมูลเล่าประวัติความเป็นมาและที่มาของชื่อหมู่บ้าน โดยเก็บเฉพาะข้อความที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ลงในแบบสัมภาษณ์

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใน 4 ประเด็น ดังนี้

1) ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยอธิบายความหมายของชื่อหมู่บ้าน โดยอิงจากข้อมูล 2 แหล่ง ได้แก่ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และจากข้อมูลประวัติความเป็นมาและที่มาของชื่อหมู่บ้านที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอก

ข้อมูล และจัดหมวดหมู่ที่มาของชื่อหมู่บ้านตามหมวดความหมายของคำ

2) กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน โดยพิจารณาจากคำที่เป็นชื่อหมู่บ้านตามลักษณะการสร้างคำ พร้อมทั้งจัดหมวดหมู่แยกเป็นแต่ละประเภท เช่น กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้านโดยการใช้คำมูล เช่น ตอน, ยาง, แคน, พลับ และเตย เป็นต้น กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้านโดยการใช้คำยืมภาษาเขมร เช่น เข่ว และส้มโฮง เป็นต้น คำยืมภาษาบาลีสันสกฤต เช่น ชัยชนะ เป็นต้น และกลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้านโดยการประสมคำ

3) การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้านโดยวิเคราะห์จากชื่อหมู่บ้านเดิม ซึ่งเป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกกันมาแต่เดิม เปรียบเทียบกับ ชื่อหมู่บ้านปัจจุบัน ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านที่ปรากฏในทำเนียบท้องที่ของอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และ บ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์

4) อัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ ด้วยการพิจารณาจากความหมายของส่วนประกอบหลักที่ปรากฏในโครงสร้างชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีความสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐาน เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน เช่น การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ พบคำที่มีส่วนประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านแสดงความหมายเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ เช่น หนอง, คลอง, สระ, ท่า และกุด

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการจำแนกข้อมูล ในแต่ละประเด็นที่ได้จากการ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพข้างต้นออกเป็นกลุ่มๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนับจำนวนและ คิดเป็น ค่าร้อยละ นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตาราง ประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 3 สรุปและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณรายอำเภอ มาสรุปผลการวิเคราะห์ เป็นภาพรวม นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตาราง ประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิจัย ชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ : กรณีศึกษาอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลง การตั้งชื่อหมู่บ้าน และอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลได้ดังนี้

6.1 ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน การวิเคราะห์ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ที่มาของชื่อหมู่บ้านตามหมวด ความหมายของคำ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

อำเภอพุทไธสง พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอ พุทไธสง มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 79 ชื่อ จำแนกที่มาของชื่อหมู่บ้านตามหมวดความหมายของคำได้ 10 ประเภท พบมากที่สุดคือ ลักษณะ ภูมิประเทศ ร้อยละ 36.71 รองลงมาคือพรรณไม้ ร้อยละ 25.32 ตำนานหรือเรื่องเล่า ร้อยละ 11.39 ทิศ ที่ตั้ง สถานที่ ร้อยละ 7.59 ถิ่นฐานเดิม ร้อยละ 6.33 สัตว์ ร้อยละ 3.80 ความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง ร้อยละ 3.80 ขนาด ร้อยละ 2.53 บุคคล ร้อยละ 1.27 และคติความเชื่อ

ร้อยละ 1.27 ตามลำดับ

อำเภอนาโพธิ์ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอนาโพธิ์ มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 56 ชื่อ จำแนกที่มาของชื่อหมู่บ้านตามหมวดความหมายของคำได้ 11 ประเภท พบมากที่สุดคือ ลักษณะ ภูมิประเทศ ร้อยละ 55.36 รองลงมาคือพรรณไม้ ร้อยละ 10.71 ทิศ ที่ตั้ง สถานที่ ร้อยละ 7.14 ความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง ร้อยละ 7.14 ตำนานหรือเรื่องเล่า ร้อยละ 5.36 ถิ่นฐานเดิม ร้อยละ 3.57 สัตว์ ร้อยละ 3.57 วัตถุ ร้อยละ 1.79 คติความเชื่อ ร้อยละ 1.79 อาชีพ ร้อยละ 1.79 และขนาด ร้อยละ 1.79 ตามลำดับ

อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ มีข้อมูล ชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 53 ชื่อ จำแนกที่มาของชื่อหมู่บ้านตามหมวด ความหมายของคำได้ 8 ประเภท พบมากที่สุดคือ ลักษณะภูมิประเทศ ร้อยละ 35.85 รองลงมาคือพรรณไม้ จำนวน 14 ชื่อ ร้อยละ 26.42 ทิศ ที่ตั้ง สถานที่ ร้อยละ 13.21 ตำนานหรือเรื่องเล่า ร้อยละ 9.43 ถิ่นฐานเดิม ร้อยละ 7.55 วัตถุ ร้อยละ 3.77 ขนาด ร้อยละ 1.89 และความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง ร้อยละ 1.89 ตามลำดับ

ภาพรวมที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน 3 อำเภอ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอ พุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 188 ชื่อ จำแนกที่มาของ ชื่อหมู่บ้านตามหมวดความหมายของคำ พบที่มาจาก ชื่อหมู่บ้านรวมทั้งหมด 12 ประเภท มากที่สุด คือ ลักษณะภูมิประเทศ ร้อยละ 42.02 รองลงมาคือพรรณไม้ ร้อยละ 21.28 ตำนานหรือเรื่องเล่า ร้อยละ 9.04 ทิศ ที่ตั้ง สถานที่ ร้อยละ 9.04 ถิ่นฐานเดิม ร้อยละ 5.85 ความเข้าใจผิดของ ทางราชการ

หรือคนรุ่นหลัง ร้อยละ 4.26 สัตว์ ร้อยละ 2.66 ขนาด ร้อยละ 2.13 วัตถุ ร้อยละ 1.60 คติความเชื่อ ร้อยละ 1.06 บุคคล ร้อยละ 0.53 และอาชีพ ร้อยละ 0.53 ตามลำดับ

6.2 กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน การวิเคราะห์ กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

อำเภอพุทไธสง พบว่า ชื่อหมู่บ้านใน อำเภอพุทไธสง มีข้อมูลชื่อหมู่บ้านรวมจำนวน 79 ชื่อ พบกลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน 2 แบบ มากที่สุดคือ การใช้คำภาษาไทย ร้อยละ 94.94 โดยแบ่งเป็นการ ประสมคำ ร้อยละ 74.68 และการใช้คำมูล ร้อยละ 20.25 รองลงมาคือการใช้คำยืม ร้อยละ 5.06 โดย แบ่งเป็นคำยืมภาษาเขมร ร้อยละ 3.80 และคำยืม ภาษาบาลีสันสกฤต ร้อยละ 1.27 ตามลำดับ

อำเภอนาโพธิ์ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอนาโพธิ์ มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 56 ชื่อ พบ กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน 2 แบบ มากที่สุดคือการใช้คำภาษาไทย ร้อยละ 96.43 โดยแบ่งเป็น การ ประสมคำ ร้อยละ 85.71 และการใช้คำมูล ร้อยละ 10.71 รองลงมาคือการใช้คำยืม ร้อยละ 3.57 โดย แบ่งเป็นคำยืมภาษาเขมร ร้อยละ 1.79 และคำยืม ภาษาบาลีสันสกฤต ร้อยละ 1.79 ตามลำดับ

อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ พบว่า ชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ มีข้อมูล ชื่อหมู่บ้าน รวม จำนวน 53 ชื่อ พบกลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน 2 แบบ มากที่สุด คือ การใช้คำภาษาไทย ร้อยละ 88.68 โดย แบ่งเป็นการประสมคำ ร้อยละ 79.25 และการใช้ คำมูล ร้อยละ 9.43 รองลงมา คือการใช้คำยืมภาษา เขมร ร้อยละ 11.32 ตามลำดับ

ภาพรวมกลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน 3 อำเภอ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้าน ใหม่ไชยพจน์ มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 188

ชื่อ พบกลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน 2 แบบ มากที่สุด คือ การใช้คำภาษาไทย ร้อยละ 93.62 โดยแบ่งเป็นการ ประสมคำ ร้อยละ 79.26 และการใช้คำมูล ร้อยละ 14.36 รองลงมาคือการใช้คำยืม ร้อยละ 6.38 โดยแบ่งเป็นคำยืมภาษาเขมร ร้อยละ 5.32 และ คำยืมภาษาบาลีสันสกฤต ร้อยละ 1.06 ตามลำดับ

6.3 การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

อำเภอพุทไธสง พบว่า ชื่อหมู่บ้านใน อำเภอพุทไธสง มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 79 ชื่อ พบชื่อหมู่บ้านที่คงที่ ร้อยละ 74.68 และชื่อ หมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 25.32 โดย พบการเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อ 3 ลักษณะ มากที่สุด คือการเปลี่ยนไปเป็นชื่อใหม่ ร้อยละ 15.19 รองลง มาคือการเปลี่ยนแปลงศัพท์ ร้อยละ 6.33 และการ เปลี่ยนแปลงเสียง ร้อยละ 3.80 ตามลำดับ

อำเภอนาโพธิ์ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอนาโพธิ์ มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 56 ชื่อ พบ ชื่อหมู่บ้านที่คงที่ ร้อยละ 69.64 และชื่อหมู่บ้าน ที่มีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 30.36 โดยพบ การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อ 2 ลักษณะ มากที่สุดคือ การเปลี่ยนไปเป็นชื่อใหม่ ร้อยละ 21.43 และการ เปลี่ยนแปลงศัพท์ ร้อยละ 8.93 ตามลำดับ

อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ พบว่า ชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ มีข้อมูล ชื่อหมู่บ้าน รวม จำนวน 53 ชื่อ พบชื่อหมู่บ้านที่คงที่ ร้อยละ 77.36 และชื่อหมู่บ้านที่มี การเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 22.64 โดยพบการเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อ 2 ลักษณะ มาก ที่สุดคือ การเปลี่ยนไปเป็นชื่อใหม่ ร้อยละ 13.21 และการเปลี่ยนแปลงศัพท์ ร้อยละ 9.43 ตามลำดับ

ภาพรวมการเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อ

หมู่บ้าน 3 อำเภอ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอ พุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 188 ชื่อ พบชื่อหมู่บ้านที่คงที่ ร้อยละ 73.94 และชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 26.06 โดยพบการเปลี่ยนแปลง การตั้งชื่อ 3 ลักษณะ มากที่สุดคือการเปลี่ยนไปเป็นชื่อใหม่ ร้อยละ 16.48 รองลงมาคือ การเปลี่ยนแปลงศัพท์ ร้อยละ 7.98 และการเปลี่ยนแปลงเสียง ร้อยละ 1.60 ตามลำดับ

6.4 อັตลัษณ์ของท้งถึนที่สะท้อนผ่าน ชื่อหมู่บ้าน การวิเคราะห์อັตลัษณ์ท้งถึนที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

อำเภอพุทไธสง พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอพุทไธสง มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 79 ชื่อ พบชื่อหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับอັตลัษณ์ท้งถึน 9 ประเภท มากที่สุดคือความหลากหลายของพืชพรรณ คิดเป็นร้อยละ 30.38 รองลงมาคือลักษณะภูมิประเทศ คิดเป็นร้อยละ 27.85 การตั้งถึนฐานไถล้แหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 17.72 การบอกทิศทางที่ตั้ง หรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.13 ความหลากหลายของสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 3.80 ความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง คิดเป็นร้อยละ 3.80 ความเชื่อความเป็นสิริมงคล คิดเป็นร้อยละ 2.53 ร่องรอยอารยธรรมโบราณ คิดเป็นร้อยละ 2.53 และความสำคัญของบุคคล คิดเป็นร้อยละ 1.27 ตามลำดับ

อำเภอนาโพธิ์ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอนาโพธิ์ มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 56 ชื่อ พบชื่อหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับอັตลัษณ์ท้งถึน 9 ประเภท มากที่สุดคือลักษณะภูมิประเทศ คิดเป็นร้อยละ 30.36 รองลงมาคือการตั้งถึนฐานไถล้แหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 28.57 ความหลากหลายของพืชพรรณ

คิดเป็นร้อยละ 12.50 การบอกทิศทางที่ตั้ง หรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.71 ความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง คิดเป็นร้อยละ 7.14 ความหลากหลายของสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 3.57 ร่องรอยอารยธรรมโบราณ คิดเป็นร้อยละ 3.57 ความสำคัญของพื้นที่ป่า คิดเป็นร้อยละ 1.79 และอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 1.79 ตามลำดับ

อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 53 ชื่อ พบชื่อหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับอັตลัษณ์ท้งถึน 7 ประเภท มากที่สุดคือการตั้งถึนฐานไถล้แหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 28.30 และความหลากหลายของพืชพรรณ คิดเป็นร้อยละ 28.30 ซึ่งพบในสัดส่วนเท่ากัน รองลงมาคือลักษณะภูมิประเทศ คิดเป็นร้อยละ 16.98 การบอกทิศทางที่ตั้ง หรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 15.09 ร่องรอยอารยธรรมโบราณ คิดเป็นร้อยละ 7.55 ความสำคัญของพื้นที่ป่า คิดเป็นร้อยละ 1.89 และความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง คิดเป็นร้อยละ 1.89 ตามลำดับ

ภาพรวมอັตลัษณ์ท้งถึนที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน 3 อำเภอ พบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอ พุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ มีข้อมูลชื่อหมู่บ้าน รวมจำนวน 188 ชื่อ พบชื่อหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กับอັตลัษณ์ท้งถึน 11 ประเภท มากที่สุดคือลักษณะภูมิประเทศ คิดเป็นร้อยละ 25.53 รองลงมาคือความหลากหลายของพืชพรรณ คิดเป็นร้อยละ 24.47 การตั้งถึนฐานไถล้แหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 23.94 การบอกทิศทางที่ตั้ง หรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 11.70 ความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง

คิดเป็นร้อยละ 4.26 ร่องรอยอารยธรรมโบราณ
คิดเป็นร้อยละ 4.26 ความหลากหลายของสัตว์
คิดเป็นร้อยละ 2.66 ความสำคัญของพื้นที่ป่า
คิดเป็นร้อยละ 1.06 ความเชื่อความเป็นสิริมงคล
คิดเป็นร้อยละ 1.06 ความสำคัญของบุคคล คิดเป็น
ร้อยละ 0.53 และอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 0.53
ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย ชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดบุรีรัมย์
:กรณีศึกษาอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์และ บ้านใหม่ไชยพจน์
พบข้อสังเกตหลายประการ ดังนี้

1. ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน
จากการศึกษาที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน
ในงานวิจัยนี้ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ ดังนี้

1.1 แรกทีเดียวผู้วิจัยได้อาศัยเกณฑ์การ
พิจารณาจำแนกกลุ่มของที่มาและความหมายของ
ชื่อหมู่บ้าน ตามที่ วรรณานาวิกมูล และคณะ (2547
: 6) ได้ศึกษาและจัดหมวดหมู่ไว้ 11 หมวด พบว่า
ข้อมูลชื่อหมู่บ้านที่นำมาศึกษามีลักษณะแตกต่างกัน
ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากพื้นที่ศึกษา อยู่คนละภูมิภาค
ของประเทศ คือภาคใต้กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จึงมีการตั้งชื่อหมู่บ้านที่แตกต่างกันออกไป ทำให้เมื่อ
จัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แล้ว บางกลุ่ม
ตามที่ วรรณานาวิกมูล และคณะ ได้ศึกษาไว้ ไม่พบ
หรือพบน้อยมากในการวิจัยนี้ได้แก่ วัตถุ, คติความเชื่อ,
บุคคล และอาชีพ ประกอบกับพบข้อมูลที่แตกต่าง
ออกไป ได้แก่ ถิ่นฐานเดิม, ความเข้าใจผิดของ
ทางราชการหรือคนรุ่นหลัง และขนาด ผู้วิจัยจึง
ได้นำเกณฑ์ที่ได้จาก วรรณานาวิกมูล และคณะ
ดังกล่าว มาประยุกต์ขึ้นใหม่ได้ 12 หมวด ได้แก่
ลักษณะภูมิประเทศ, พรรณไม้, สัตว์, วัตถุ, ตำนาน/

เรื่องเล่า, บุคคล, ทิศ ที่ตั้ง สถานที่, คติความเชื่อ,
อาชีพ, ถิ่นฐานเดิม, ขนาด และความเข้าใจผิดของ
ทางราชการหรือคนรุ่นหลัง

1.2 คำเรียกลักษณะภูมิประเทศ ในการ
วิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า คำเรียกลักษณะ
ภูมิประเทศในท้องถิ่นภาคอีสานนั้น มีลักษณะ
เฉพาะที่มีรายละเอียดแตกต่างจากความเข้าใจตาม
คำจำกัดความในภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งที่มีคำใช้
ร่วมกันและมีใช้เฉพาะถิ่น ซึ่งต่างจากภาษาไทย
มาตรฐาน เมื่อประมวลในภาพรวม ผู้วิจัยจึงสรุป
ความลักษณะภูมิประเทศต่างๆ ได้ดังนี้

โนน หมายถึง เนินดินที่สูงกว่าพื้นดินทั่วไป
เป็นบริเวณกว้าง

โพน หมายถึง เนินดินที่สูงกว่าเนินดิน
ทั่วไป หรือเนินดินสูงที่มีลักษณะคล้ายภูเขา แต่มี
ขนาดเล็ก

โคก หมายถึง พื้นที่ป่าซึ่งเป็นที่สูง ที่ดอน
เป็นบริเวณกว้าง มีต้นไม้ใหญ่น้อยขึ้นตามธรรมชาติ
ปกคลุมอยู่ทั่วไป แต่ไม่หนาแน่นเท่ากักบัง

ดอน หมายถึง พื้นที่ป่า (ป่าดอน) ซึ่งเป็น
ที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง มีลักษณะเป็นที่ป่ากร้าง

สง เป็นคำภาษาไทยถิ่นอีสานโบราณ
หมายถึง ป่า

ดง หมายถึง ป่าที่มีลักษณะเป็นป่าสูงหรือ
ป่าทึบ

คลอง หมายถึง ทางน้ำหรือลำน้ำที่เกิดขึ้น
เองหรือขุดเชื่อมกับแม่น้ำ

หนอง หมายถึง แอ่งน้ำ โดยทั่วไปมักหมายถึง
ถึงแอ่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีขนาดกว้างใหญ่
ไม่มากนัก และมักไม่มีฝั่งหรือขอบเขตที่ชัดเจน

สระ หมายถึง แอ่งน้ำขนาดใหญ่โดยทั่วไป
ในท้องถิ่นอีสานมักหมายถึงแอ่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น

และมักมีฝั่ง หรือขอบเขตที่ชัดเจน

กุด หมายถึง ลำน้ำโค้งที่ปลายด้าน เกิดจากทางน้ำที่แยกออกมาจากแม่น้ำใหญ่ ตามธรรมชาติ แต่ภายหลังส่วนที่โค้งมากถูกตัดขาดออกไปจากลำน้ำสายใหญ่ กลายเป็นหนองหรือบึง รูปร่างอยู่ใกล้กับลำน้ำสายใหญ่

บ่อ หมายถึง แหล่งน้ำ ไม่มีใช้ในภาษาไทยถิ่นอีสานสำหรับชาวไทยเชื้อสายลาว, คำ บ่อ ตามความหมายในภาษาไทยมาตรฐานนั้นชาวไทยเชื้อสายลาวจะเรียกว่า สร้าง (ออกเสียง สำง), ส่วน บ่อ ตามความหมายของภาษาไทยถิ่นอีสานเฉพาะกลุ่มชาวไทยเชื้อสายโคราช (นครราชสีมา) จะหมายถึงได้ทั้ง บ่อ และแหล่งน้ำลักษณะเดียวกับ สระ หรือหนอง ตามภาษาไทยมาตรฐาน

ห้วย หมายถึง แอ่งน้ำลึกกว้างมีทางน้ำไหลจากที่สูงหรือภูเขามาขังอยู่ตลอดปี หรือแห้งบ้างเป็นบางครั้ง

ทุ่ง หมายถึง พื้นที่ราบโล่ง

นา หมายถึง พื้นที่ราบทำเป็นคันกั้นเป็นแปลงๆ

บุง หมายถึง ที่ลุ่มต่ำมีน้ำท่วมถึงในฤดูน้ำหลาก

หลุบ หมายถึง พื้นที่ลุ่มต่ำ

โสก หมายถึง บริเวณพื้นดินที่เป็นร่องลึกเกิดจากน้ำไหลกัดเซาะเป็นทางยาว

1.3 ชื่อหมู่บ้านที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจผิด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ข้อสังเกตที่น่าสนใจในการวิจัยครั้งนี้อีกประเด็นหนึ่งก็คือ ชื่อหมู่บ้านที่เกิดจากความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง ซึ่งพบทั้งการเทียบเสียงผิด การเข้าใจความหมายผิด ทำให้ชื่อที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้เกิดความผิดพลาดคลาดเคลื่อนทางภาษา แต่

เนื่องจากเป็นชื่อที่กำหนดใช้ในทางราชการมานานแล้ว จึงยังคงต้องใช้ต่อไป มิเช่นนั้นแล้วก็อาจจะเกิดผลกระทบด้านอื่นในอนาคต หากเป็นไปได้ที่จะมีการเปลี่ยนแปลงให้กลับมาใช้ชื่อที่ถูกต้องตามการสะกดคำภาษาถิ่น และความหมายเฉพาะของท้องถิ่น ก็อาจทำให้ได้ใช้ชื่อ และการสื่อความหมายเป็นไปตามเจตนาเดิมของท้องถิ่น ชื่อหมู่บ้านดังกล่าวนี้ เช่น

บ้านหายโสก หมู่บ้านนี้เดิมชื่อ บ้านโสก คำว่า โสก เป็นภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึง พื้นดินที่ถูกน้ำไหลกัดเซาะจนเป็นร่องลึก แต่ในสมัยหมิ่นปสัยทหารกำราบ เป็นกำนันตำบลบ้านจานผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ได้มาตรวจราชการและพักแรมที่บ้านโสก เห็นว่าสภาพหมู่บ้านอยู่ชาวบ้านมีความสามัคคี ขยันทำมาหากิน ไม่ได้โสกเศร้าเหมือนชื่อหมู่บ้าน จึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่ที่บ้านหายโสก เพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้าน

บ้านชาติ หมู่บ้านนี้เดิมชื่อ บ้านชาติ กล่าวคือ ทางราชการเทียบเสียงภาษาถิ่นกับรูปเขียนในภาษาไทยมาตรฐาน ทำให้ความหมายของรูปคำที่เขียนไม่ตรงกับความหมายเดิม คือ เทียบเสียง ซาด ซึ่งเป็นคำภาษาถิ่นหมายถึงชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง โดยทั่วไปเสียง /ซ/ ในภาษาถิ่นอีสาน มักเทียบได้กับเสียง /ช/ ในภาษาไทยมาตรฐาน ทางราชการจึงเทียบเสียง คำนี้กับเสียง /ช/ จึงทำให้เกิดข้อผิดพลาดในเรื่องการสะกดคำเป็น ชาติ จึงผิดไปทั้งเสียงและความหมาย

บ้านโนนตะคร้อ หมู่บ้านนี้เดิมชื่อ บ้านโคกสระคร้อ หมายถึง เดิมพื้นที่หมู่บ้านนี้มีลักษณะเป็นพื้นที่ป่าโคกมีสระน้ำและมีต้นตะคร้อขึ้นอยู่รอบสระน้ำ ต่อมาภายหลัง คนรุ่นหลังไม่เข้าใจความหมายของคำว่า สระคร้อ เมื่อมีการสำรวจชื่ออย่างเป็นทางการ ชื่อเดิมจึงถูกเปลี่ยนโดยไม่ตั้งใจ เป็น ตะคร้อ ตามชื่อของต้นไม้ในบริเวณนั้น

ทำให้พลอยเปลี่ยน โคน เป็น โนน ไปโดย ไม่ทราบ เหตุผลด้วย ชื่อหมู่บ้านนี้จึงเป็น บ้านโนนตะคร้อ ชื่อนี้หากสังเกตจากการใช้ภาษาของ ชาวท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งในบริบททั่วไปและ ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน จะพบว่า คำที่ใช้ทั่วไปนั้น มัก นิยมใช้คำสั้นๆ หากเทียบกับภาษาไทยมาตรฐาน ก็จะเห็นว่าเป็นการตัดคำให้สั้นลง เช่น ต้นมะขาม จะตัดคำเป็น ต้นขาม ต้นมะม่วง จะตัดคำเป็น ต้น ม่วง ดังนั้น ชื่อหมู่บ้านนี้หากไม่มีคำ สระ แล้ว ชื่อ หมู่บ้านก็น่าจะเป็น บ้านคร้อ มากกว่า บ้านตะคร้อ เพราะชาวบ้านนิยมเรียกชื่อ พรรณไม้ที่ว่า ต้นคร้อ

2. กลวิธีการตั้งชื่อหมู่บ้าน จากผลการ ศึกษาในการวิจัยนี้ พบว่ามีความสอดคล้องกับ งานวิจัยของ นาริรัตน์ เลิศชัยวรกุล (2548 : 37) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อของ ชื่อหมู่บ้านในประเทศไทย กล่าวโดยสรุปว่า การ สร้างคำของชื่อหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการรวมหน่วยคำ (การผสมคำและการผสมคำ) มากที่สุด รองลงมาคือชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำโดด และ ชื่อหมู่บ้านที่เป็นคำยืมจากภาษาต่างประเทศ กล่าว คือในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาวิธีการสร้างคำ โดยพิจารณาที่การใช้คำมูล คือนำคำที่มีอยู่เดิมมาใช้ โดยไม่ได้สร้างหรือปรุงแต่งขึ้นใหม่ การประสมคำ คือการสร้างคำขึ้นมาใหม่โดยการรวมหน่วยคำ และการใช้คำยืม ก็ได้พบว่าวิธีการที่พบมากที่สุดคือ การประสมคำ รองลงมาคือการใช้คำมูล และ การใช้ คำยืม ตามลำดับ

3. การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน จาก การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน พบ การเป็นเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านทั้ง 3 อำเภอ มาก ที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงไปเป็นชื่อใหม่ ทำให้เกิด เป็นคำใหม่ที่มีความหมายใหม่ ไม่เหลือเค้าชื่อเดิม

เช่น เดิมชื่อ หนองตะคง เปลี่ยนเป็น ดอนกลาง แต่การตั้งชื่อขึ้นใหม่ยังคงเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ที่อยู่รอบตัว เช่น ลักษณะภูมิประเทศหรือพรรณ ไม้ เป็นต้น ชื่อหมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงมัก เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะภูมิประเทศ การ เปลี่ยนแปลงไปตามต้นไม้อาศัยที่มีอยู่มากใน หมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงเพราะไม่ให้อ้างอิงกับชื่อ หมู่บ้านเดิม การเปลี่ยนแปลงตามความเห็นของ ทางราชการหรือความเข้าใจผิดของเจ้าหน้าที่ที่รับ เรื่องขอตั้งหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงตามความนิยม การเปลี่ยนแปลงเพราะรับอิทธิพลมาจากภาษาไทย มาตรฐาน การเปลี่ยนแปลงเพราะธรรมชาติของผู้ พุดที่ต้องการออกเสียงให้สะดวก การเปลี่ยนแปลง ตามความเชื่อในเรื่องความเป็นสิริมงคล และการ เปลี่ยนแปลงเพื่อเป็นอนุสรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ วนิดา ตริสินธุรส (2549 : 808 - 809) ที่ศึกษาเรื่องชื่อบ้าน นามเมือง จังหวัดนครราชสีมา กล่าวถึงสาเหตุที่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านโดยสรุปไว้ว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงเพราะรับอิทธิพลจากถิ่นกลาง การเปลี่ยนแปลงเพื่อความไพเราะ การเปลี่ยนแปลง เพราะมีความเชื่อในเรื่องของคำว่ามีความหมายไม่ดี การเปลี่ยนแปลงเพราะ ความเข้าใจผิดของเจ้า หน้าที่ที่รับเรื่องขอตั้งหมู่บ้าน ตามที่ผู้ใหญ่บ้านมา แจ้งชื่อหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงเพราะการกร่อน เสียง สาเหตุเกิดจากธรรมชาติของผู้พูดที่ต้องการ ออกเสียงให้สะดวก จึงเกิดการกร่อนเสียงเวลาออก เสียง การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านดังที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงมี อยู่ 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของท้องที่ หรือผู้ที่พำนักอาศัยในหมู่บ้านนั้น เมื่อใดที่มีความ เห็นต่างหรือมีความเห็นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

อาจเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศเปลี่ยนไป หรือเหตุใดๆ ก็ดี กับอีกฝ่ายหนึ่ง คือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองผู้มีอำนาจที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ หากมีความเห็นใหม่ที่แตกต่างกันจากชื่อเดิม ทั้งสองกรณีนี้คือเหตุบังเอิญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านได้ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงตามกรณีแรกนั้นมักจะยังคงความสัมพันธ์กับความเป็นมาและสภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงนี้จึงยังคงแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ตามเดิม แต่กรณีหลังอาจเป็นไปได้ทั้งทำให้ชื่อใหม่ถูกต้องชัดเจนมากขึ้น และอาจทำให้ผิดไปจากเจตนาเดิมจนเสียอัตลักษณ์ของท้องถิ่นไปได้

4. อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน จากการศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ ผู้วิจัยได้อาศัยเกณฑ์การพิจารณาจากความหมายของส่วนประกอบหลักที่ปรากฏในโครงสร้างชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีความสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐาน ตามที่น้องนุช มณีอินทร์ (2543 : 43-58) แต่เมื่อศึกษาและวิเคราะห์ทั้งหมดแล้ว พบว่า ข้อมูลชื่อหมู่บ้านที่นำมาศึกษามีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากพื้นที่ศึกษาอยู่คนละภูมิภาคของประเทศ คือ ภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีการตั้งชื่อหมู่บ้านที่แตกต่างกันออกไป ทำให้เมื่อจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แล้ว บางกลุ่มตามที่ น้องนุช มณีอินทร์ได้ศึกษาไว้ ไม่พบ หรือพบน้อยมากในการวิจัยนี้ ได้แก่ ความสำคัญของวัดและศาสนา ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ และการเปลี่ยนแปลงของลักษณะชุมชน ประกอบกับพบข้อมูลที่แตกต่างออกไป ได้แก่ ความหลากหลายของสัตว์, อาชีพ, ความสำคัญของบุคคล, ความเชื่อความ เป็นสิริมงคล, ร่องรอยอารยธรรมโบราณ และความ

เข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง ผู้วิจัยจึงได้นำเกณฑ์ที่ได้จาก น้องนุช มณีอินทร์ดังกล่าว มาประยุกต์ขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการศึกษาครั้งนี้ ได้เป็น 11 หมวด ได้แก่ การตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ, ความสำคัญของพื้นที่ป่า, ลักษณะภูมิประเทศ, ความหลากหลายของพืชพรรณ, ความหลากหลายของสัตว์, การบ่งบอกทิศทาง ตำแหน่งหรือแสดงลักษณะเด่นของหมู่บ้าน, อาชีพ, ความสำคัญของบุคคล, ความเชื่อความ เป็นสิริมงคล, ร่องรอยอารยธรรมโบราณ และความเข้าใจผิดของทางราชการหรือคนรุ่นหลัง

นอกจากนี้ ข้อสังเกตที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ ชื่อหมู่บ้านในอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ท้องถิ่น 3 ประเภท มากที่สุด ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ ความหลากหลายของพืชพรรณ และการตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกันทั้ง 3 อำเภอ เนื่องจากในอดีตจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านทั้ง 3 อำเภอ ได้ภาพรวมของการจัดตั้งหมู่บ้านในอดีตว่าเป็นไปในลักษณะของการรวมตัวกันอพยพไปตามสถานที่ต่างๆ เพื่อหาที่ทำกินปลูกบ้านเรือนอยู่อาศัย โดยพื้นที่ที่นิยมตั้งหลักแหล่ง ต้องเป็นพื้นที่ ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำและมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ทั้งน้ำและป่าไม้เป็นทรัพยากรสำคัญในการดำรงชีพ ด้วยเหตุนี้ ชื่อหมู่บ้านจึงมักนิยมนำคำที่หมายถึงแหล่งน้ำ นำลักษณะภูมิประเทศ และนำชื่อพืชพรรณชนิดต่างๆ มาใช้ในการตั้งชื่อ อีกทั้งชื่อหมู่บ้านแต่ละชื่อยังแสดงถึงตัวตนอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่หรือสภาพสังคม หรือวัฒนธรรมของแต่ละหมู่บ้านในอดีตได้เป็นอย่างดี จึงเป็นข้อสังเกตได้ว่าชาวบ้านในภาคอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ศึกษานั้นมีความผูกพันกับ

ธรรมชาติ ภูมิประเทศ และบุคคลผู้เป็นที่เคารพ นับถือ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อทางราชการ

1.1 ส่วนราชการต่างๆ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ของอำเภอพุทไธสง อำเภอ นาโพธิ์ และอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ และในระดับจังหวัด ของจังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งส่วนราชการอื่น ที่เกี่ยวข้อง ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้ไป ใช้เป็นข้อมูลของทางราชการเพื่อการพัฒนาในต่อไป เช่น การทำเอกสารประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่น การให้ข้อมูลเพื่อการรักและหวงแหนท้องถิ่น แก่เยาวชน เป็นต้น

1.2 ส่วนราชการระดับอำเภอ คืออำเภอ พุทไธสง อำเภอนาโพธิ์ และอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ และระดับจังหวัดของจังหวัดบุรีรัมย์ ควรเก็บผล งานการวิจัยนี้ไว้เป็นหลักฐานข้อมูลของทางราชการ ร่วมกับหลักฐานข้อมูลอื่นๆ เพื่อประโยชน์แก่การ ศึกษาค้นคว้าและเป็นข้อมูลเชิงประวัติของท้องถิ่น ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

2.1 นักวิชาการท้องถิ่นควรมีบทบาทต่อ ศึกษาค้นคว้าชื่อและการตั้งชื่อหมู่บ้าน และสถานที่สำคัญต่างๆ ของท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของ ชื่อ การเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านและสถานที่ต่างๆ รวมทั้งการจดบันทึกข้อมูลท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไปตาม สภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย เพื่อการศึกษาและการ พัฒนาท้องถิ่น

2.2 ควรมีการประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จากการศึกษาในเชิงภาษาและ ภาษาศาสตร์ ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นและชุมชนอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการค้นหาคำความรู้ ทาง ภาษาและภาษาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาที่มาและความหมาย ของชื่อหมู่บ้าน การสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน การ เปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน ในทุกอำเภอ ของจังหวัด บุรีรัมย์ เพื่อให้เกิดการรวบรวมแหล่งข้อมูลที่ สมบูรณ์ในระดับจังหวัดต่อไป

3.2 ควรศึกษาที่มาและความหมาย ของชื่อหมู่บ้าน การสร้างคำของชื่อหมู่บ้าน การ เปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้าน และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน จังหวัดอื่นๆ ที่ยังไม่มี ผู้ศึกษา ให้เกิดการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ชื่อบ้านนามเมืองให้ครบทุกจังหวัด ซึ่งจะทำได้ ข้อมูลระดับประเทศต่อไป

3.3 ควรศึกษาวิเคราะห์ชื่อบ้านนามเมือง ทั้งในอำเภอพุทไธสง อำเภอนาโพธิ์ และอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ และในถิ่นอื่นๆ ตามแนวทาง ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ จะทำให้ได้องค์ความรู้ในเชิง ชาติพันธุ์ของกลุ่มชนต่างๆ ในแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- น้องนุช มณีอินทร์. (2543). การปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นารีรัตน์ เลิศชัยวรกุล. (2548). การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อหมู่บ้านในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเสริฐ แคไธสง และ มนุ เสียมไธสง. (2554, มกราคม 10). สัมภาษณ์.
- ผะอับ โปะชะกฤษณะ. (2538). ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รวมสาส์น.
- ไพพรรณ อินทนิล. (2546). การศึกษาประวัติชื่ออำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี : สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์. (2552). ภาษาศาสตร์ภาษาไทย. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วนิดา ตรีสินธุรส. (2534). ชื่อบ้านนามเมืองในเขตอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- วรรณานาวิกมูล และคณะ. (2547). ชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดตรัง. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีรัฐร่วมเอกชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. (2546). ชื่อบ้านนามเมืองในกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- สมเกียรติ รักษ์มณี. (2557, เมษายน 27). สัมภาษณ์.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุชิวมาวดี ขำหิรัญ. (2527). ชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล.